

stvar. Da bi bili neprijazni ali celo nekolegi- alni napram tovarišem in tovarišicam, ki niso zelene veje naše organizacije, bi ne bilo prav, s tem jih ne pridobimo; dosti bolje je, da molimo za nje. „Odpusti jim, Bo,“ zakaj mnogo jih niti ne ve, da so parasiti naše organizacije...”

Ponavljam: v osebnosti posameznikov je moč vsega stanu in osebni ugled posameznikov je predpogoj za veljavo vsega stanu. Eminenčna zavest celote je torej, da se pomnoži število članov in da imajo ti vsak osebno ugled in veljavo. Čim več nas bo in čim zavednejši bomo tem prej bo imelo naše stanovsko stremljenje zaželjeni uspeh.

Najvažnejši sredstvi, da si posamezni člani našega stanu okrepe stanovsko zavest in si tako pridobijo osebno veljavo in ugled, so okrajna učiteljska društva in stanovski listi. In da seta — društva in listi — okrepe, bodi naša prva in najvažnejša skrb, in sicer skrb celote in skrb vsakega posameznika. In ker je torej dolžnost vsakega tovariša in vsake tovarišice, da stori kolikor mogoče, da se okrajna učiteljska društva okrepi in naši stanovski listi razširijo, podati hočem nekoliko nasvetov in veselilo bi me, da bi se v tej prevažni zadevi še tudi drugi oglašili, zakaj okrepitev okrajnih učiteljskih društev in razširjenje naših stanovskih listov je problem vseh naših stanovskih problemov.

III.

Socialni odsek „Zveze slov. učiteljev in učiteljic na Štajerskem“ se je v predzadnji svoji seji, ki je bila o Veliki noči t. l. v Celju, odločil soglasno za važen korak. Sklenil je namreč, da izda v novem letu 1909 „Naročilne liste“, kakor sem jih navedel in utemeljil v svoji brošurici „Na delo med ljudstvo“ str. 59., in sicer s to izpremembo, da se naj naročanje listov slov. štaj. učiteljstva koncentruje v soc. odseku „Zveze“ in ne za vsak okraj po soc. odsekih okrajnih učiteljskih društev. Zaradi tega sklepa soc. odseka „Zveze“ sem letošnje leto pri predavanjih („Naše delo“), ki sem jih imel pri zborovanjih nekaterih slov. štaj. učiteljskih društev, razložil med drugimi točkami tudi omenjeni način naročanja listov potom soc. odseka „Zveze“.

Vsa zborovanja pri katerih sem predaval, so bila jako dobro obiskana — boljše kakor navadno drugekrat, kakor so mi zatrjevali razni tovariši — in pri vseh se je zbrano učiteljstvo soglasno izreklo za naročanje listov potom soc. odseka „Zveze“.

Predlog, s katerim stopam pred javnost ni torej le sklep soc. odseka „Zveze“, temveč ga je — rečem lahko — velik del slov. štaj. učiteljstva enodušno pozdravil ne le kot umešten in koristen, temveč celo kot potreben za ojačenje naše organizacije in za okrepitev stanovske zavesti. Zadeva je torej dobro vsestranski premišljena in — odobrena; naloga učiteljstva pa je sedaj, da to tudi izvede, kar sklene.

Ker se bliža novo leto in soc. odsek „Zveze“ uvede „Naročilne liste“, hočem kratko obrazložiti zadevo.

Vsa slov. šolska vodstva na Štajerskem dobe te dni toliko „Naročilnih listov“, kolikor

je učnih oseb in vsak učitelj, ozir. učiteljica naj blagooči „Naročilni list“ izpolniti, t. j. ima v letu 1909 plačati družtenine za učiteljsko društvo svojega okraja in katere liste si želi za l. 1909 naročiti. Vsota se deli z 12, da se dobi mesečni obrok, ki ga bo plačeval po poštnih položnicah soc. odseku „Zveze“. Vplačevanje narodnega in stanovskega davka (članarine za učiteljsko društvo) ter naročnina za liste je s tem vsakemu znatno olajšano, t. j. nimamo nikakih stroškov zaradi tega. Liste si naroči, katere in kolikor si jih hoče, nihče ga ne sili a dobival jih bo točno in redno, kakor, da si jih naroči pri posameznih upravništvih. Plačevanje v obrokih bo učiteljstvu naročitev znatno olajšalo. Pri naših bornih plačah ne moremo naročiti mnogo listov, posebno pa še, ker je enkratno vplačevanje naročnine za več listov za marsikaterega nemogoče, na mesečne obroke se pa listi, razen dnevnikov, ne dobe. Kdor more, lahko vplača seve tudi odseku vse naenkrat. Isti pa, ki ne more, naznani odseku: Naročam si te in te liste; letna vsota toliko in mesečni obrok toliko. Kdor ne more več, si naroči le „Učiteljsko društvo“ 8 K in družtenina za učiteljsko društvo 4 K, je skupaj 12 K, mesečni obrok pa le ena krona. Pri mesečnih obrokih 2, 3 ali 4 K je letna vsota (že precejšnja in se za to lahko naroči že precej listov bodisi političnih ali beletrističnih i. dr.

S takim naročevanjem dosežemo razne velike ugodnosti. Marsikateri učitelj si bo naročil ta ali oni list, ki ga sicer ne bi, in tako se bo povzdignila splošna izobrazba učiteljstva. Izgubila bo pa tudi indolentnost, ki še vlada tuintam v naših vrstah. Ker bo imel soc. odsek „Zveze“ vpogled, kdo je naročen na naše stanovske liste in kdo ne in bo okrajnim soc. odsekom za dotični okraj naznanil, bo možna agitacija za razširjanje naših listov v naših vrstah. Malenkostno in smešno bi bilo, če bi se kateri, če bi se katera čutila razžaljena, ker bi imel odsek črno na belem, kdo v okraju je naročen na naše liste in kdo ne. Potemtakem bi morali biti razžaljeni tudi zaradi „Slov. Šol. Matice“, „Družbe sv. Mohorja“, „Slov. Matice“ i. dr., ker imajo ta društva svoje člane v razvidnosti ter jih celo tiskajo in razglasijo širom domovine. Odsek pa ne bo razglasjal, kdo je naročen in kdo ni. Tudi o terorizmu ni govora, ker se ne sili nikogar, ampak za agitacijo za naše liste je neobhodno potrebno, da ima odsek plačujoče člane učiteljev in naročnike naših listov v razvidnosti.

S tem načinom naročevanja bi ne vzdramili le posameznikov, temveč vobče bi se stanovska zavest ojačila, ker pridobila bi marsikaterega tovariša ali tovarišico, da bi si vendar naročil ta ali oni list. In tako bi sčasoma dosegli — seve, kar prvo leto ne — da bi si naše stanovske liste predvsem pa „Učiteljskega Tovariša“, naročil vsak učitelj in vsaka učiteljica.

Ako se učiteljstvo poprime te ideje, da bi se uresničila — namreč naročevanje listov potom soc. odseka — bo izkušal ta za naročnike izposlovati pri upravništvih popust pri naročninah in če bi bilo mnogo učiteljev in učiteljic naročenih na eden in isti list, bi upravništvo gotovo dovolilo znatne odstotke popusta, tako da bi dobivalo učiteljstvo ta in oni list ceneje nego drugi naročniki.

Pa še en moment moram omeniti. Od takes skupne naročitve bi imelo veliko korist celokupno učiteljstvo, ker binaša organizacija dobila trdno vez in bi pridobivala na veljavi v javnosti. Če se učiteljstvo naroči na liste potom odsekov bo to prav listom, ker dobe zaradi agitacije več naročnikov, a učiteljstvo dobi velik vpliv na liste. Vsak list je trgovsko podjetje. Če izgubi enega ali dva naročnika, mu ni veliko škode, a premislil si bo, se zameriti kar celi legiji naročnikov, posebno pa še, če so organizirani. Napadi na nas nam sicer prijaznih listov („Slov. Narod“ in „Domovina“ — odpustili sicer smo, a pozabili ne) bi postali nemogoči. Učiteljstvo bi pa pridobilo tudi vpliv na smer lista in tako na javnost. To dejstvo bi bilo neprecenljive vrednosti in velikega pomena ne le za nas, temveč tudi za ves narod, ker časopisje je velesila. Če bi ta velesila intenzivneje delovala, da bi ljudstvo spoznalo veliki pomen šole in izobrazbe, bi bilo kmalu bolje. Sedaj pa slov. časopisi pišejo o vsem drugem, le o potrebi in koristi šole, pouka, vzgoje, izobrazbe sploh in napredka ne. Kaj čuda potem, če se ljudstvo za vse drugo bolj zanima kakor pa za šolo in izobrazbo.

Če se pri imenovanju prezre kak slov. uradnik, prinašajo vsi slov. časopisi ogorčene proteste, kar je sicer prav, prav pa ni, da se noben list ne zmeni da po našem šolstvu bolj in bolj steguje sovrag svoje grabežljive roke in da se dandanaš narodno učiteljstvo zapostavlja, a nemško misleče protežira. — O učiteljskem delovanju poročala le redkokdaj kak list, pa še to opravi s suho notico, da čitatelji ne morejo dobiti prave slike o učiteljskem delu. Naj navedem le eden, a značilen primer. Učitelj F. je ponudil časopisu „N. L.“ poročilo o skupščini „Zaveze“. Poročila niso sprejeli, češ, naš list je za ljudstvo in moramo štediti s prostorom. Ko je za zborovalo dijaštvo, je prinesel isti list v dveh številkah celo uvodne članke in še dolga poročila. Tu ni bilo treba štediti s prostorom. Značilno je, da je ta šoli sicer prijazen list o skupščini „Zaveze“ priobčil notico, ki je obsegala baš toliko vrst, kolikor notica (v isti številki) o tistem goljufu, ki je v Laškem trgu ogoljufal južno železnico. Ergo — skupščina slovenskega učiteljstva ni večjega pomena kakor dejanje premetenega goljufa.

Tako vzgajajo ljudstvo šoli in učiteljstvu prijazni listi, kaj pa delajo šole klerikalni! Navedel bi lahko še mnogo, mnogo, a članek je itak že preveč narastel.

Nujno je treba, da našo organizacijo okrepimo, da bomo zavedni in odločni ter združeni v močno falango, da priborimo veljavo in ugled učiteljskemu stanu pri naših nasprotnikih in tudi naših — prijateljih. Ne le da razširimo naše stanovske liste in da ojačimo stanovsko zavest, temveč tudi da dobi naša organizacija vpliv v javnosti, organizujemo naročanje listov potom socialnega odseka!

Koroške stvari.

Iz Podjunske doline.

Čudovito počasi napreduje naše solsko vprašanje. Kakor hitro pride kak tak spis, v katerem se zahteva slovenska šola v Celovec, potem obleži tam in ni ga več videti. Če pa

pricaplja par možičkov, ki nimajo ne otrok ne posestva, v Celovec in tam zaprosijo, plačani od različnih naših nasprotnikov, za nemški pouk, potem jih sprejme deželni glavar in različni drugi visoki gospodje ter jih vodijo okolo iz pisarne do pisarne, kakor kake posebne čudezne prikazni. Vse se jim obljudi, najrajši bi deželni šolski svet v tisti kraj poslal kar več nemških učiteljev naenkrat, če bi pozneje ne zvedel v svojo lastno blamažo, da tisti, ki so prišli prosjačiti za nemško šolo, nimajo v občini nobenega glasu.

Tako se je zgodilo tudi, ko je pricapljal nekaj možičkov iz Sel prosit za nemško šolo. Če pa Slovenci v kakem kraju opazijo, da je šola, kjer se samo ponemčuje, slaba, ker se otroci ničesar ne naučijo in če prosijo potem za pametnejši slovenski pouk, se take prošnje pustijo mirno ležati, češ, Slovenci so krotke duše in itak vse potrpijo. Kaj je tudi treba Slovincem novih šol, si mislijo ti gospodje.

Toda to še ni zadosti. Bog ne daj, če dobimo mi pouk od kakga učitelja, ki pozna naše razmere in ki je ostal še mož, da z nami čuti in nam pomaga. Takega učitelja bi spravili najrajši kar iz dežele. Tako se godi znemu učitelju S. v Podjurski dolini, ki ga hočejo dati v preiskavo in mu celo vzeti šolski pouk samo zaradi tega, ker poučuje otroke v tistem jeziku in na tak način, da ga otroci razumevajo in da se kaj dobrega naučijo za življenje.

Toda ne boste gospoda v Celovec! Vsaka sila ima svoj konec, in če boste šolsko vprašanje urejevali na tak način kakor dosedaj, bomo enkrat pošteno zaropotali po celi slovenski deželi. Shod na shod naj se prireja, povsod naj se ljudstvo dvigne za pravice svojih otrok, ki jih ne pustimo več tako trapiti, kakor jih hočejo trapiti naši nasprotniki, deželni šolski svet in naša vlada.

Zato na dan, novo ustanovljeno šolsko društvo, dela je dovolj!

* * *

Šola v Vogrčah.

Krajni šolski svet je sklenil meseca junija t. l., da se v tukajšnji šoli uvede slovenski učni jezik in je poslal prošnjo na c. kr. deželni šolski svet v Celovec. Čakamo že torej celih pet mesecev, pa nam vedno tako pravična šolska oblast — molči in nam ne da odgovora. Danes opozarjamo šolske oblasti, da nam takoj rešijo našo prošnjo, sicer bi bili primorani iskati pravico na drugem mestu.

Slovani v Primorju in laško vseučilišče.

Od Soče, dne 12. decembra 1908.

Hrvaški visokošolci so pogodili pravo, ko so te dni na zborovanju na zagrebškem vseučilišču med drugimi resolucijami sprejeli tudi to, da naj dajo hrvaškemu in slov. narodu v Primorju ljudske in srednje šole prej nego rešijo vprašanje laškega vseučilišča. — Ljudskih in srednjih šol nam manjka, Lah pa so že na tem, da dobe vseučilišče! In to vseučilišče hočejo imeti v Trstu. Pravijo, da dosežejo na vsak način, da se otvori njihovo vseučilišče v Trstu. Mogočne zaveznike v ta namen imajo v Italiji. Sicer pa jim gre vlada na roko in če se morda še prav takoj ne sprijazni s sedežem laškega vseučilišča v Trstu, se pa to zgod

dražen, „že vidim, da stojim pred preiskovalnim sodnikom.“

„Ne govori tako,“ izpregovori ona potihoma in glas ji je izražal veliko bolest, „saj veš, da ti hočem le dobro...“ In solze se ji prikažejo po teh besedah v oči.

„Prosim te, da mi ne začneš,“ zakliče učitelj obupno; „ti se mi še začni jokati, sam imam že lastne bede dovolj...“ Nu, ker pa le hočeš vedeti, torej ti pa povem: Evo, Štrbova Zuzka ni znala svoje naloge in pokara sem jo ter jo vprašal čemu se je ni naučila? Povedala mi je, da ji je oče vrgel madjarsko čitanko v peč. K temu me je prišel še Štrba oštetar, kakor da sem jaz temu vzrok. To je v resnici grozen položaj! Narod se upira proti nam, iskajoč v nas vzroka in ono tarčo, nad katero si more razliti svojo nevoljo in jezo. Država nas pa neusmiljeno pritiska k tlom — in cerkveno pokroviteljstvo! To je že davno odtegnilo roko od nas...“

„Vendar prosim te, da mi ne tarniš tako. Tako občutljiv pa res ne smeš biti, saj se ti vendar še ni zgodilo ničesar hudega. Znano ti je

„Saj jaz, gospod učitelj,“ nadaljuje Štrba že prijateljsko, „ne bil bi zoper vas, ker jaz vem, da nam niste škodovali in da ste otroke dobro učili, toda vedite, da to zamore človeka res razvneti. Ko pridem na večer z dela domov, pa mi otrok že sedi za mizo ter nekaj čveka in čveka. Naj me zadene kap, ako od tega le betvico razumem. Pa ga vprašam: nu, Zuzka moja, česa se tolik učiš! Enkrat mi odvrne, da fidas,*) drugičkrat, da tertenetem**) in sam zlodji vedi, časa neki vse!“

„Vendar, Zuzka!“ jo sprašujem dalje, kaj pa je to? Čemu je to? Ali ti to znaš? Pa začne in pove dve, tri besede, a potem ne ve več. Ali pa veste gospod učitelj, kaj je to nič? A pri tem se mi jame otrok jokati, češ, čemu se mora to učiti. — Nu, torej čemu? Saj človek, ko bi bil tudi angel, še takrat bi moral priti ob potrpežljivost. Saj bi jim tudi jaz privoščil, ako že v resnici hočejo tako, učenje drugega jezika, naj ga jim Bog blagoslovi, toda namesto madjarskega jezika naj bi se učili

rajski angleški, oni jeziki, ki ga govore v Ameriki. Ta pa že, ta! Ko bi znali angleški jezik, bi imeli v Ameriki dvojnoteri zaslužek... S tem jezikom bi si človek zamogel pridobiti kruha... Toda z madjarskim!?... Kaj mi koristi ta, ako se pa moram klatiti po širokem svetu ter si v njem iskati živeža zase in za svojo rodovino? Tako je torej na tem božjem svetu,“ nadaljuje Štrba, „mi plačujemo in stavimo šole, nihče nam pri tem ne pomaga niti z enim vinarjem, vse naj plača ubogi kmet — pravice pa pri tem nima nobene... Z Bogom!“ zakliče ter se pri durih še enkrat oglasi: „Jaz pa svojega otroka ne dam mučiti. Jaz ga živim, jaz oskrbujem, jaz imam pravico do njega!“ na to pa zloputne duri za seboj tako trdo, da je kar zagromelo.

„Lahko greste nekoliko ven na prosto...“ reče učitelj otrokom.

Otroci z veseljem slušajo dano naročilo, da se v bližnjem trenutku jamejo igrati pod milim nebom.

Učitelj vstane. Otroci niti več ne pogleda, marveč gre molče mimo njih ter stopi v sveje

stanovaje. Njegova žena je bila v sobi ter je ravnokar snajžla pohištvo prahu.

Ne reče ji ni besedice; jame se učitelj izprehajati po sobi. Roke dene na hrbet.

Učiteljica je poznala svojega moža, zaslutila je takoj, da se mu je pripetilo nekaj neprijetnega in pogledala ga je z onim radovednim pogledom, ki je tako karakterističen pri skrbnih ženah.

Učitelj je niti ni pogledal, a vendar je čutil, da ona upira vanj svoj pogled.

Obstal je in pogledal ženo. Njegovo lice je izražalo bolest in razdraženost.

„Čemu me toliko gledaš?“ jo vpraša rezko in potem doda:

„Nikdar ne morem živeti tako, da me nekdo ne bi opazoval.“ Jezil se je, da ni znal skriti pred njo one neprijetnosti, ki se mu je zgodila pred trenutkom.

„Toda mož!“ se razhudeje ta potihoma in prijazno... „Čemu se toliko mučiš! Ali se ti je nemara pripetilo zopet kaj neprijetnega?“

„Nič, glej jo vendar!“ zakliče mož raz-

*) Fidas = fildraz: zemljepis.

**) Tertenetem = zgodovina.